

Teatamiskohustusega subjektide teadlikkus rahapesu tõkestamise süsteemist Eestis

Sissejuhatus

2009. aasta kevadel korraldas rahapesu andmebüroo rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses (edaspidi RTRTS) loetletud kohustatud subjektide hulgas küsitluse, saamaks ülevaadet ettevõtete ja professionaalide (viimaste alla mõistetakse advokaate, notareid, audiitoreid jt õigusteenuse osutajaid) rahapesu tõkestamise alase teadlikkuse ning võimalike probleemvaldkondade kohta. Eesmärgiks oli kaardistada olemasolev situatsioon, et saadud tagasisidele toetudes leida võimalusi kitsaskohtade kõrvaldamiseks tulevikus. Küsitluse viis läbi ja raporti koostas rahapesu andmebüroo strateegiline analüütik Kerly Krillo.

Tulemused viitavad, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse subjektide teadlikkus nende rollist rahapesu tõkestamise süsteemist on võrdlemisi heal tasemel. Siiski osutub, et riigi ning rahapesu andmebüroo abi vajatakse nii seaduse tõlgendamisel kui koolituste korraldamisel. Sellest aga alljärgnevalt pikemalt.

Täname kõiki, kes küsitluse läbiviimisse panustasid ning vastamiseks aega leidsid. Autori siiras tänu kuulub Aare Puusepale, kes aitas korraldada küsimustikule vastamise veebipõhisena. Küsimuste ja ettepanekute korral palume pöörduda kerly.krillo@politsei.ee, tel 6 123 847.

Head lugemist!

Tulemused

Küsitluse metodoloogia

Küsitlus teostati ajavahemikul 16. aprillist 20. Juunini 2009. Vastamine küsimustikule oli korraldatud elektrooniliselt ning link küsimustikule avalikustati ka rahapesu andmebüroo veebilehel. Samuti saadeti kohustatud subjektidele teavituskirjad koos informatsiooniga küsimustiku kohta, kus anti ka suuniseid, kuhu probleemide ja küsimuste tekkimisel pöörduda. Garanteerimaks tagasiside objektiivsus, oli tagatud vastaja anonüümsus.

Esitatud küsimused võib üldistavalt jaotada nelja kategooriasse:

1. ettevõtte taustandmed

- asutamise aasta
- asukoht
- tegevusala
- töötajate arv
- rahapesu tõkestamise eest vastutavate töötajate arv

2. rahapesu tõkestamine

- rahapesuriskide olulisus
- rakendatavad rahapesu alaste riskide maandamise meetmed
- RTRTSis sätestatud meetmete piisavus
- rahapesu tõkestamise kulude suurus ja komponendid
- uue (28.01.08 jõustunud) RTRTSiga lisandunud kohustuste suurus

3. rahapesualased koolitused

- seni korraldatud rahapesu tõkestamiste alased koolitused
- vajadus riigi (RAB) panuse järele koolituste korraldamisel tulevikus

4. koostöö rahapesu andmebürooga

- tagasiside RABi veebilehe kohta
- tagasiside RABile teatiste saatmise kohta (teatiste edastamiseks kasutatav kanal, selle kasutamismugavus jne).

Küsitluse üldkogumiks olid kõik RTRTS § 3 loetletud ettevõtted. Teavitav e-kiri ja informatsioon küsitluse kohta saadeti järgmistele ettevõtetele¹:

- krediidasutustele (Finantsinspektsiooni andmed);
- õnnemängude korraldajatele, kes on Eesti Hasartmänguliidu liikmed;
- kõikidele Eestis tegutsevad kinnisvarafirmadele;
- ettevõtetele, kelle tegevusalaks on Äriregistris märgitud väikemootorsõidukite müük;
- majandustegevuse registris registreeritud pandimajapidajatele;
- kõikidele Audiitorkogu andmetel tegutsevatele audiitoritele;
- majandustegevuse registris registreeritud usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujatele;
- Notarite Koja liikmetele;
- Eesti Advokatuuri liikmetele;
- kohtutäituritele (Justiitsministeeriumi andmed);
- pankrotihalduritele (Justiitsministeeriumi andmed);
- muu õigusteenuse osutajatele, kelle kohta oli rahapesu andmebürool seisuga 22.04.09 teada, et nad kuuluvad kohustatud subjektide hulka RTRTSi mõttes;
- krediidasutustele ja Eesti äriregistrisse kantud välisriigi krediidasutuse filiaalidele;
- majandustegevuse registris registreeritud valuutavahetusteenuse pakkujatele;
- majandustegevuse registris registreeritud makseteenuse pakkujatele;
- majandustegevuse registris registreeritud alternatiivsete maksevahendite teenuse pakkujatele;
- elukindlustusega tegelevatele kindlustusandjatele (Finantsinspektsiooni andmed);
- hoiu-laenuühistutele, kes on Hoiu-Laenuühistute Liidu liikmed.

Seega informeeriti küsitlusest valdavat enamikku RTRTS-i kohustatud subjektidest.

¹ Kuna teavitamine teostati e-kirja vahendusel, saadeti kiri nendele ettevõtjatele, kellel oli registris märgitud kontaktina muuhulgas e-maili aadress. Kiri saadeti neile ettevõtjatele, kes olid kirja saatmise hetkel (so 22. aprillil) registrisse kantud.

Valimi kirjeldus

Küsitlusele laekus kokku 524 kvaliteetsset vastust², mida on kasutatud alljärgnevalt analüüsi teostamisel. Valdav enamik vastanutest – 90% - vastas küsimustiku eestikeelsele versioonile. Andmeanalüüsi teostamiseks kasutati tarkvarapaketti Stata 9.

Kuna ühelt poolt on seaduse kohustatud subjektide üldkogumi määratlemine keerukas (näiteks kauplejad kuuluvad kohustatud subjektide hulka üksnes juhul, kui nad teostavad tehingu, kus neile tasutakse sularahas üle 500 000 krooni; professionaalid seaduses sätestatud juhtudel jne) ning teisalt näitab ettevõtete üldandmete analüüs (vt järgmist ptk), et valim on üldkogumi suhtes esindav, ei arvatud valimisse kaasatud ettevõtetele tulemuste üldistatuse tagamiseks kaalusid.

Kõige enam laekus vastuseid audiitoritelt, kinnisvara vahendamise, haldamise jms teenuse pakkujatelt ning finantseerimisasutustelt (vt tabel 1). Esmapilgul võib ehk tunduda mõneti üllatav majutusasutuste ning toitlustusettevõtete kaasatus küsitlusesse, kuid siinkohal tuleb arvestada, et nimetatud ettevõtjad on kohustatud lähtuma RTRTS-s sätestatust juhul, kui nad pakuvad muuhulgas ka valuutavahetuse teenust, isegi kui tegu on ettevõtte kõrval-, mitte peategevusalaga.

Tabel 1. Vastanute jaotumine peamise tegevusala alusel.

	Vastanute arv	Osakaal vastanutest (%)
audiitor	85	16,2
kinnisvaravahendus, haldus jms	64	12,2
finantseerimisasutus	59	11,3
kaupleja	59	11,3
notar	40	7,6
kohtutäitur või pankrotihaldur	40	7,6
muu	33	6,1
raamatupidamisteenuse pakkuja	30	5,7
raamatupidamis- või maksustamisalane nõustamine	22	4,0
krediidiasutus	18	3,8
pandimajapidaja	17	3,2
hotellindus, majutus, toitlustus jms	17	3,2
usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkuja	13	2,5
õigusabi	13	2,5
advokaat	9	1,7
õnnemängude korraldaja	5	1,0

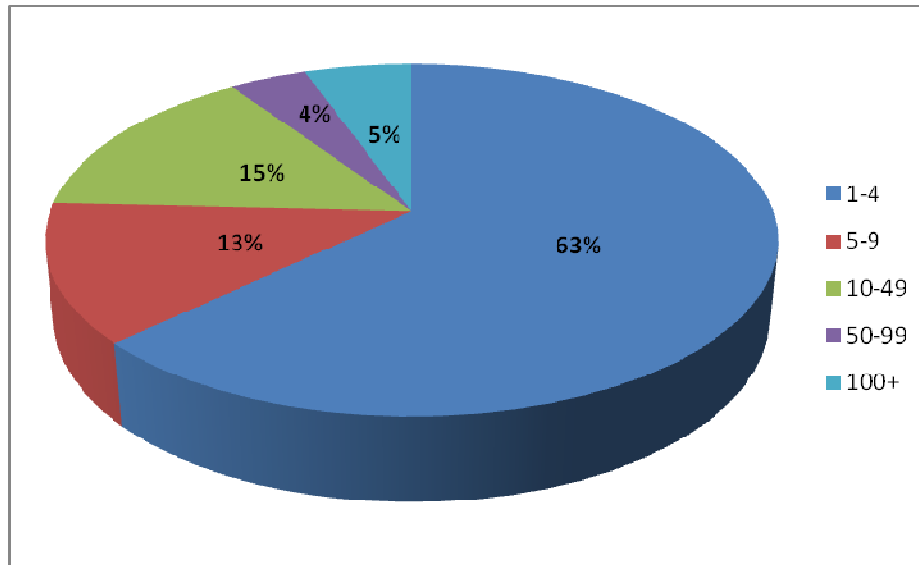
² Kvaliteetsena määratleti vastuseid, kus oli vastatud valdavale enamikule esitatud küsimustest. Kuna tegu oli veebipõhise küsitlusega, siis oli teatud osa vastajatest küsimustiku täitmisest enne lõppu loobunud. Selliseid kirjeid, kus puudus vastus 8. küsimusele, valimisse ei kaasatud. Kuna vastuste arv varieerub küsimuste lõikes (eelkõige seetõttu, et küsimus oli struktureeritud nii, et kuvatav küsimus sõltus vastusest eelmisele küsimusele), siis on alljärgnevas analüüsis üldjuhul ära toodud konkreetsele küsimusele vastanute arv.

Iga teine vastanud ettevõtetest tegutseb Tallinnas (vt tabel 2). Ulatuslikumalt laekus vastuseid ka Tartu-, Harju- ja Pärnumaalt, mis on ka ootuspärane, arvestades RTRTS-s sätestatud kohustatud subjektide tegevusprofiili. 40% vastanud ettevõtetest alustas tegevust enne 2000. aastat.

Tabel 2. Valimisse kaasatud ettevõtete jagunemine asukoha alusel

Maakond	Osakaal vastanutest (%)
Tallinn	50
Tartumaa	14
Harjumaa (va Tallinn)	12
Pärnumaa	6
Ida-Virumaa	3
Lääne-Virumaa	3
Saaremaa	2
Viljandimaa	2
Võrumaa	2
Hiiumaa	1
Läänemaa	1
Raplamaa	1
Järvamaa	1
Põlvamaa	1
Jõgevamaa	1
Valgamaa	1
KOKKU	100

Suur osa vastanud ettevõtetest on väikesed: 2/3 on töötajaid vähem kui 5 ning kolmes vastanud ettevõttest neljast on töötajaid on vähem kui 10 (vt joonis 1, detailsem andmete kirjeldus on toodud lisa 1 tabelis 1). See on kooskõlas Eesti ettevõtete üldise jaotusega, kus selgelt domineerivad väikeettevõtted.

Joonis 1. Valimisse kaasatud ettevõtete jagunemine töötajate arvu alusel.

RTRTS § 29 lg 3 ning 4 alusel peavad seaduse kohustatud subjektid määrama kontaktisiku. Tabel 3 viitab, et ligi pooltel juhtudel seonduvadki rahapesu tõkestamisega ettevõttes kas mitte ühegi või ühe töötaja tööülesanded.

Tabel 3. Ettevõtete jagunemine rahapesu tõkestamise eest vastutavate töötajate arvu alusel.

Vastutavate töötajate arv	Osakaal*
0	6
1	40
2	17
3	12
4	6
5-9	12
10-19	3
20+	4
KOKKU	100

* Osakaal valimisse kuuluvatest ettevõtetest, kes vastasid jaatavalt küsimusele "Kas kuulute rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse kohustatud subjektide hulka?"

Samas on võrdlemisi kõrge ka nende ettevõtete osakaal, kus rahapesu tõkestamise eest vastutavate töötajate arv on kaks või kolm. Ootuspäraselt on näitaja seotud töötajate arvuga ettevõttes – vastav korrelatsioonikordaja on 0.63 ning statistiliselt oluline.

Teadlikkus rahapesualastest riskidest ning nende maandamine

Kontrollimaks ettevõtjate teadlikkust oma rollist ja kohustustest rahapesu ja terrorismi rahastamise vastases võitluses, sisaldas küsitlus küsimust “Kas kuulute rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse kohustatud subjektide hulka?”. Kuigi vastus ei ole ühene, kuna osale RTRTS § 3 loetletud ettevõtjatest laieneb seaduses sätestatud hoolsusmeetmete rakendamise kohustus üksnes teatud tingimuste täidetuse korral³, on tõsiasi, et vastanud ettevõtetest viiendik väitis, et nad ei kuulu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse kohustatud subjektide kategooriasse (vt tabel 3), siiski murettekitav.

Tabel 3. Küsimusele “Kas kuulute rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse kohustatud subjektide hulka?” jaatavalt vastanute osakaal (% valimisse kaasatutest vastavas kategoorias)

	Jaatavalt vastanute osakaal (%)*
krediidiasutus	100
advokaat	100
notar	98
audiitor	89
finantseerimisasutus	88
raamatupidamisteenuse pakkuja	87
raamatupidamis- või maksustamisalane nõustamine	86
kohtutäitur	85
õigusabi	85
õnnemängude korraldaja	80
usaldusfondide ja äriühingute teenus	77
pandimajapidaja	76
hotellindus	65
kaupleja	58
muu	53
kinnisvaravahendus, haldamine jms	47
KESKMINE	80

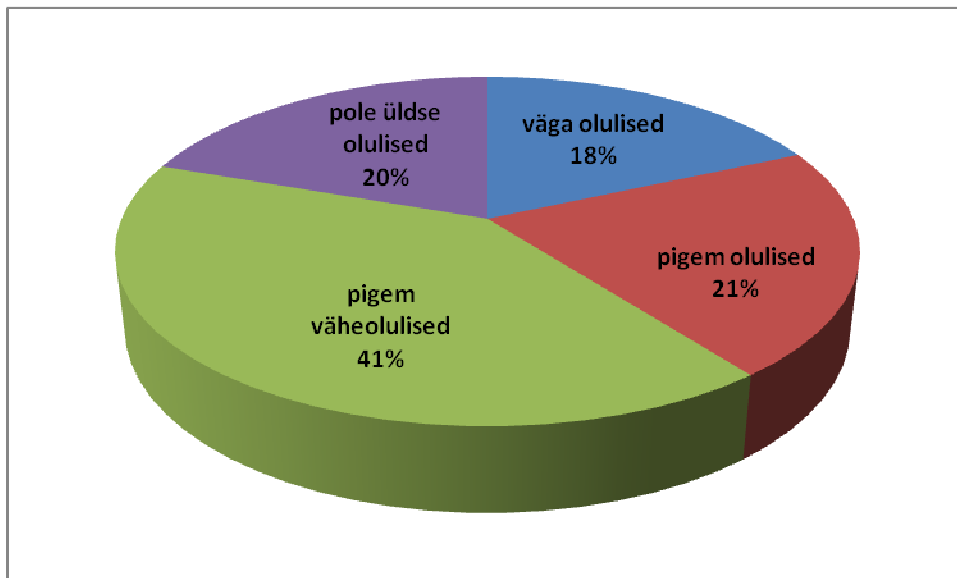
* Osakaal kõikidest antud kategooriasse kuuluvatest küsitlusele vastanud ettevõtetest

Kui teatud ettevõtjate – kauplajad, õigusteenuse osutajad - korral on võrdlemisi madal jaatavalt vastanute määr ootuspärane (vt selgitust 3), siis kinnisvarafirmade, pandimajade, usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujate ning valuutavahetusteenust pakkuvate hotellide korral viitab see

³ Näiteks kauplajatele kaubandustegevuse seaduse tähenduses kohaldub RTRTS juhul, kui neile tasutakse sularahas üle 200 000 krooni või võrdne summa muus vääringus. Samuti on RTRTS § 3 lg 2 määratletud, milliste tehingute korral on notarid, advokaadid, kohtutäiturid, pankrotihaldurid, ajutised pankrotihaldurid jm õigusteenuse osutajad seaduse kohustatud subjektid.

selgelt vajadusele läbi koolituste jm meetmete nende teadlikkust tulevikus tõsta. Rõõmustav on, et valdav enamik krediitiasutustest ning professionaalidest on seadusega hästi kursis.

Rahapesu ja/või terrorismi rahastamise risk hinnatakse valdavalt olevat madal (vt joonis 2): iga viies ettevõtte leidis, et ettevõtte igapäevategevuses ei ole nimetatud riskid üldse olulised ning 40% pidas riske pigem väheolulisteks.

Joonis 2. Ettevõtete jagunemine vastuste alusel küsimusele “Kui olulised on ettevõtte igapäevategevuses rahapesu ja/või terrorismi rahastamisega seonduvad riskid?”

Ootuspäraselt on vastused ettevõtjate kategooriate lõikes erinevad. Enam kui pooled õnnemängude korraldajatest (tõsi küll, antud kategooria tulemuste tõlgendamise tuleb arvesse võtta vastajate madalat arvu), krediidi- ja finantseerimisasutustest ning notaritest hindavad rahapesualaseid riske olulisteks. Seevastu enam kui $\frac{3}{4}$ majutusteenuse, kinnisvaravahenduse ja õigusabi osutajatest leiavad, et nimetatud ohud ei ole nende majandustegevus-/kutsealal olulised (vt tabel 4, detailsem info on esitatud lisa 1 tabelis 2).

Tabel 4. Hinnang rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riskidele ettevõtete kategooriate lõikes

	Oluline*	Pole oluline*
õnnemängude korraldaja	80	20
krediidiasutus	65	35
finantseerimisasutus	61	39
notar	58	43
raamatupidamis- või maksustamisalane nõustamine	48	52
pandimajapidaja	47	53
audiitor	39	61
kohtutäitur	38	63
kaupleja	37	63
muu	34	66
advokaat	33	67
usaldusfondide teenus	31	69
raamatupidamisteenuse pakkuja	30	70
hotellindus	24	76
kinnisvaravahendus, haldamine jms	17	83
õigusabi	8	92

* Märkus. Osakaal vastanutest (%). Näitajat defineeriti:

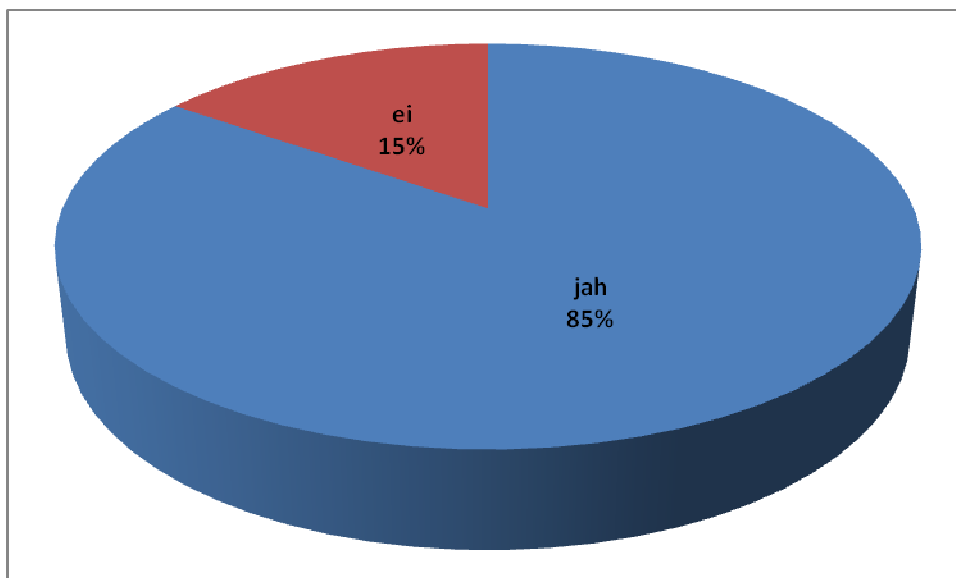
- olulisena, kui vastus küsimusele "Kui olulised on ettevõtte igapäevategevuses rahapesu ja/või terrorismi rahastamisega seonduvad riskid?" oli kas "väga olulised" või "pigem olulised";
- mitteolulisena, kui vastus oli "pigem väheolulised" või "ei ole üldse olulised".

Peamiste ettevõttes rakendatavate rahapesu ja terrorismi rahastamise alaste riskide maandamise meetmetena nimetasid vastanud

- rahapesu andmebüroole kahtlastest tehingutest teatamist;
- koolitusi, mis aitavad töötajatel adekvaatselt reageerida juhul, kui neil tekib kahtlus, et tehing võib olla seotud rahapesuga
- ettevõttesiseste protseduurireeglite olemasolu ning töötajate teadlikkust nende sisust;
- hoolsusmeetmete rakendamist (sh kliendi/tehingupartneri isikusamasuse tuvastamine; klientide/koostööpartnerite tausta uurimine; tehingu eesmärgi väljaselgitamine; vara päritolu tuvastamine);
- (potentsiaalsete) klientide/koostööpartnerite riskiprofiili määratlemine riskianalüüsitabelite, kontrollküsimustike, IT-lahenduste jms abil;
- sularahatehingute vältimist.

Samas oli ka vastajaid, kes tunnistasid, et nad nimetatud riske ei maanda.

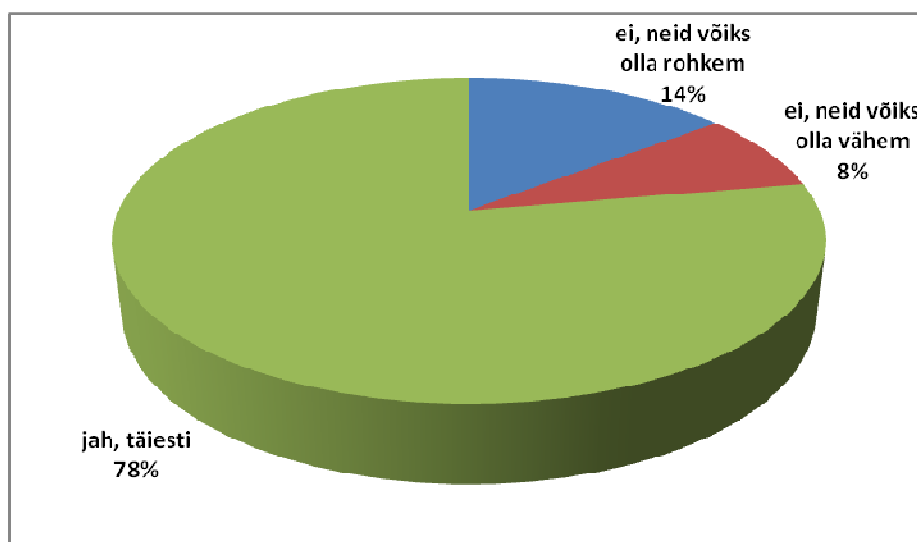
Küsimusele, kas ettevõtte kasutab meetmeid rahapesu tõkestamiseks, laekus kokku 482 vastust, neist jaatavad olid 85% (vt joonis 3).

Joonis 3. Vastuste jagunemine küsimusele “Kas ettevõtte rakendab meetmeid rahapesu tõkestamiseks?”

Rahapesu tõkestamiseks rakendatavad meetmed on sarnased eelnevalt käsitletud riskimaandamise meetmetega, enim märgiti ära seadusest tulenevate hoolsusnõuete järgimist ning sularahatehingute vältimist.

458 ettevõttest, kes avaldasid arvamust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete piisavuse osas, leidis valdav enamik – ligi 80% –, et RTRTS-s sätestatud meetmed on rahapesu tõkestamiseks Eestis piisavad (vt joonis 4). Ligikaudu iga seitsmes vastanu leidis, et meetmeid võiks olla rohkem ning iga kaheteistkümnes, et vähem.

Joonis 4. Vastuste jagunemine küsimusele “Kas peate RTRTSis sätestatud meetmeid rahapesu tõkestamiseks Eestis piisavaks?”

Konkreetsed sätteid, milliseid preventiivmeetmeid seadusandlusesse täiendavalt lisada võiks, osati välja tuua siiski vähe. Soovitusena jäid kõlama järgmised mõtted.

- Koostada ühtne andmebaas kahtlaste tehingute kohta. Paraku ei ole seadusandlusesse nimetatud sätte lisamine mõeldav, küll aga on ettevõtetal endil võimalus soovi korral vastavad kontrollmehhanismid IT-lahenduste kaudu oma andmebaasidesse programmeerida.
- Karistusmäärade senisest rangemaks muutmine.
- Kohustatud isikute ringi laiendamine.
- Isikusamasuse tuvastamise piirmäärade vähendamine.

Vastanud, kes leidsid, et hetkel on RTRTS-s liialt palju meetmeid, töid välja, et⁴:

- kliendiga nõ näost näkku kohtumine esmakordsel kliendisuhete loomisel (RTRTS § 15 lg 1) on ettevõtetele liialt koormav (see probleem on leidnud kõlapinda ka ajakirjanduses seoses rahapesu andmebüroo ja kiirlaenupakkujate kohtuvaidlustega);
- tegeliku kasusaaja ja riikliku taustaga isikute tuvastamine on praktikas liialt keeruline (avaldati arvamust, et ettevõtja ei ole detektiiv);
- ettevõtjatel võiksid olla operatiivne ligipääs karistusregistrile.

Seaduse täitmisest tuleneva halduskoormuse kindlakstegemiseks sisaldas küsimustik kolme küsimust ka rahapesu tõkestamisega seonduvate kulude kohta:

- keskmiselt kalendrikuus 2008. aastal,
- keskmiselt kalendrikuus 2009. aasta märtsis,
- kulude komponentide kohta ettevõttes.

Vastused küsimustele viitavad, et valdavalt peetakse RTRTS-st tulenevate meetmete rakendamise kulusid töökohustustega seonduvateks ning seetõttu ei osatud paljudel juhudel kulude suurust konkreetselt välja tuua, hinnati need nullilähedaseks või nimetati minimaalseteks. Samas oli ka ettevõtteid, kes märkisid kulude suuruseks enam kui 10 000 krooni kuus.

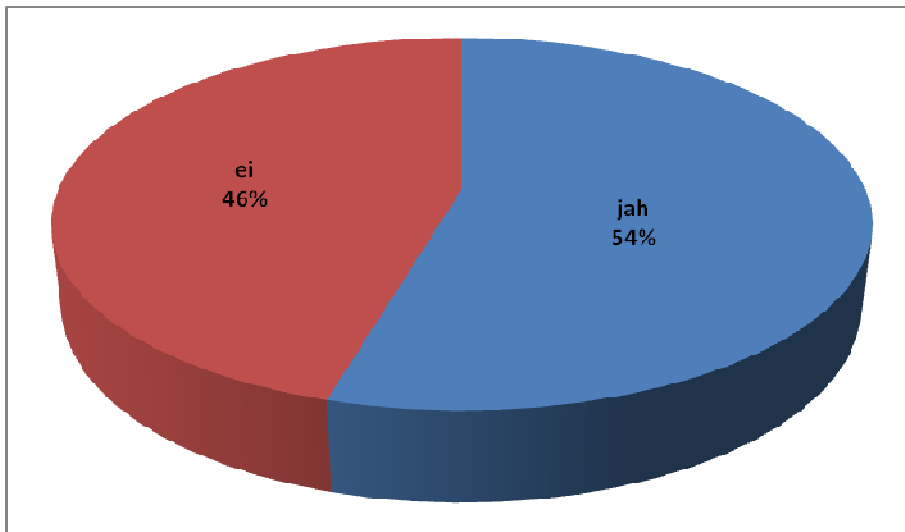
Kulude komponentidena toodi välja järgmised tegurid:

- tasu juurdepääsu eest erinevatele taustauuringuandmebaasidele (nt krediidiinfo, äriregister jms);
- dokumentidest koopiade tegemise ning nende säilitamise kulu;
- koolituskulu;
- ajakulu seadusandluse ja kohtupraktika jälgimisele;
- ajakulu teatamiskohustuse täitmisele jm hooldusmeetmete rakendamisele jne. Samas on mõistetavalt töötaja tööajast just nimelt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks kuluvat aega proportsionaalselt keeruline välja tuua.

Järgmine küsimuste ring seondus uue, 28. jaanuaril 2008 jõustunud seadusega lisanunud kohustustega. Enam kui pooled vastused küsimusele "Kas 28. jaanuaril 2008 jõustunud uue

⁴ Siinkohal tuuakse välja vaid enim rõhutatud vastused. Rahapesu andmebüroo kinnitab, et arvesse võetakse ka neid arvamusi, mis siinkohal kajastamist ei leia.

RTRTSiga lisandus ettevõttele uusi kohustusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega?" olid jaatavad (vt joonis 5).

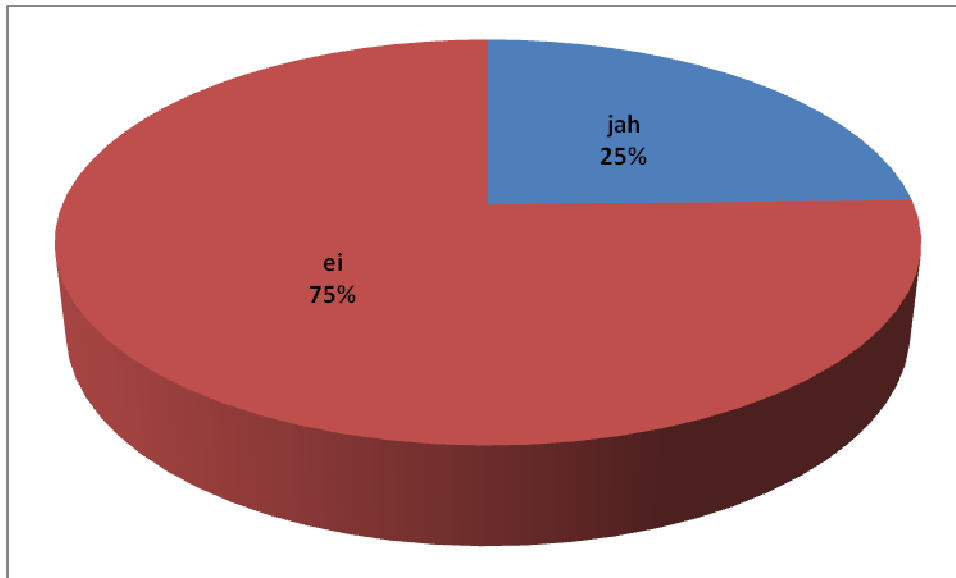
Joonis 5. Vastuste* jagunemine küsimusele "Kas 28. jaanuaril 2008 jõustunud uue RTRTSiga lisandus ettevõttele uusi kohustusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega?"

* Kokku laekus vastuseid antud küsimusele 419.

Lisandunud kohustustena toodi välja

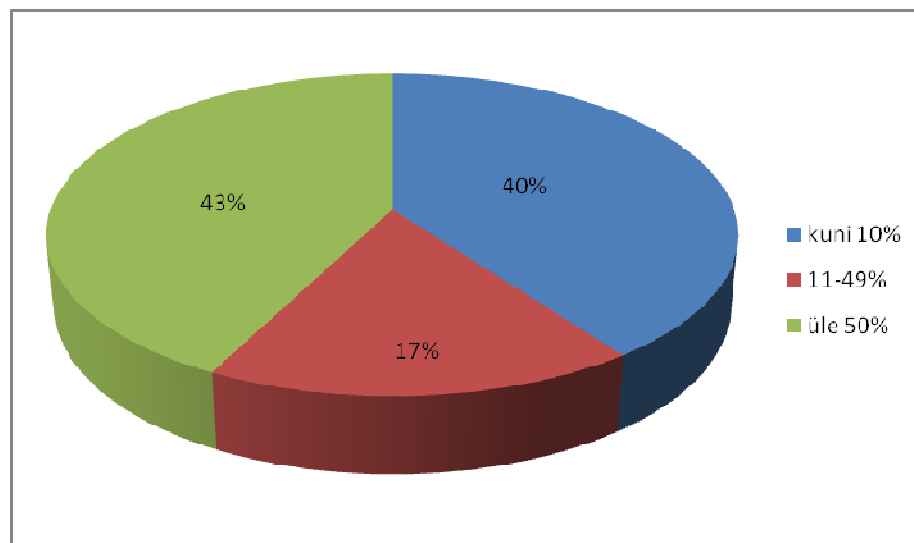
- RTRTSi subjektiks saamisega seonduvaid kohustusi üldiselt (nende subjektide korral, kes varasemalt kehtinud seaduses kohustatud isikute kategooriasse ei kuulunud), sh registreerimine majandustegevuse registris;
- summapõhine teatamine;
- sisemiste protseduurireeglite koostamine;
- töötajate koolitamine;
- lisadokumentide täitmine;
- teatud tingimustel tugevdatud hoolsusmeetmete rakendamine, sh isiku riikliku tausta ja tegeliku kasusaaja väljaselgitamine;
- senisest detailsema taustinfo kogumine kliendi/tehingupartneri (omanike), tema tegevusala, raha päritolu jms kohta;
- vahetu kontaktiga identimine.

Iga neljas vastanu leidis, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustuse täitmisega seonduvad kulud kasvasid ettevõttes seoses 28.01.2008 jõustunud uue RTRTSiga (vt joonis 6).

Joonis 6. Vastuste jagunemine küsimusele “Kas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustuse täitmisega seonduvad kulud kasvavad ettevõttes seoses 28.01.2008 jõustunud uue RTRTSiga?”

Siiski oskas konkreetselt kulude kasvu välja tuua vaid 40 vastanut, kelle hinnang kulude kasvule on toodud joonisel 7.

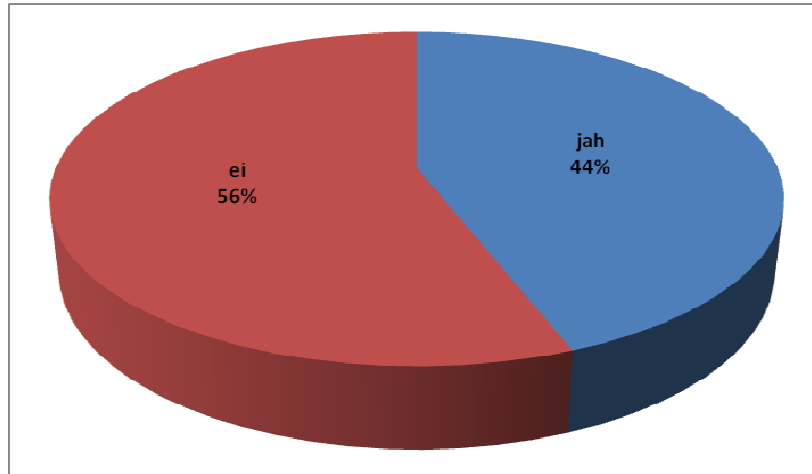

Joonis 7. Uue RTRTS-i jõustumisega seonduvad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste kulude kasv ettevõttes.

* Kokku anti küsimusele 40 vastust.

Rahapesu tõkestamise alased koolitused

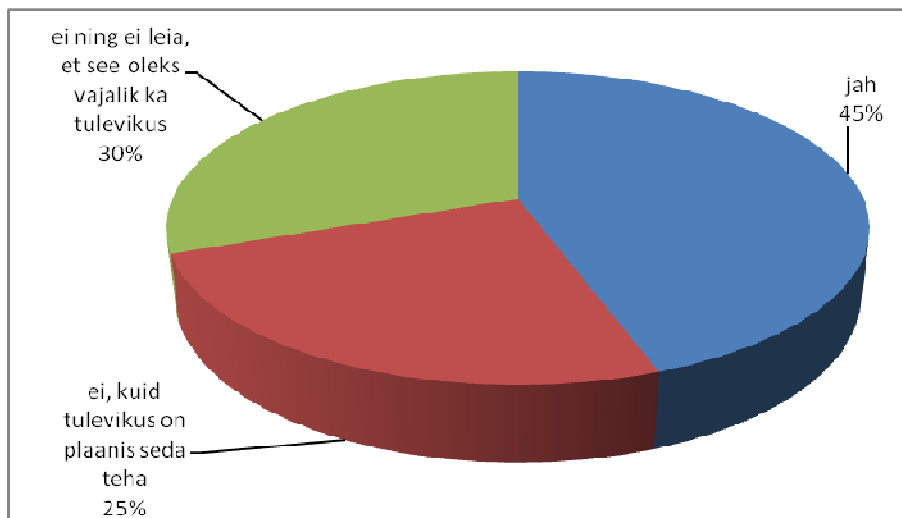
Pisut vähem kui pooled küsimusele “Kas Teie ettevõtte peab vajalikuks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks eraldi töötaja(te) koolitamist?” vastanutest leidsid koolituse tarviliku olevat (vt joonis 8).

Joonis 8. Vastuste* jagunemine küsimusele “Kas Teie ettevõtte peab vajalikuks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks eraldi töötaja(te) koolitamist?”

* Küsimusele laekus 414 vastust

Ligikaudu sama suur on ka nende ettevõtete osakaal, kus on rahapesu alaseid koolitusi läbi viidud (vt joonis 9).

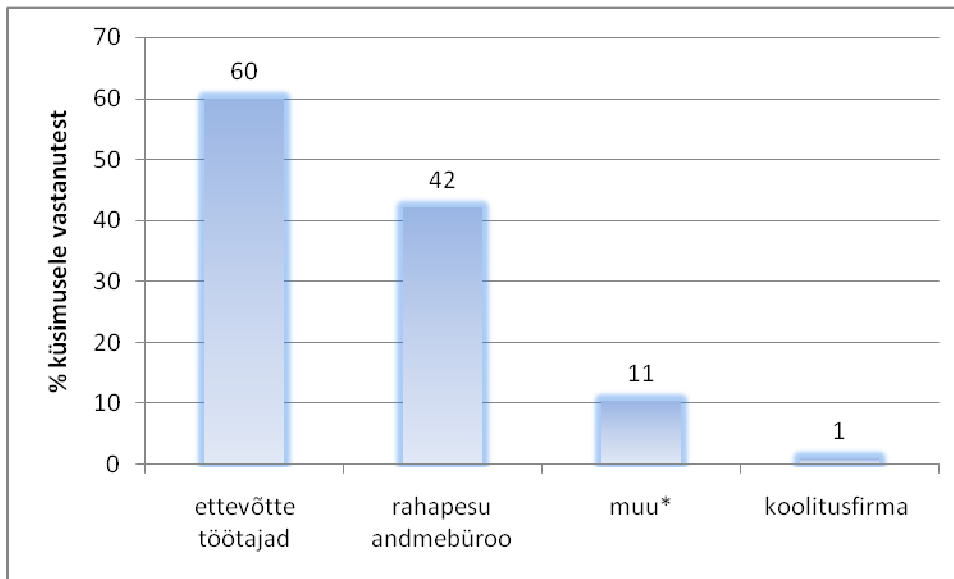

Joonis 9. Vastuste jagunemine küsimusele “Kas Teie ettevõttes on töötajatele korraldatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaseid koolitusi?”

* Küsimusele laekus 413 vastust

Kuigi võiks eeldada, et viimati käsitletud kaks näitajat on tihedalt seotud, st ettevõtte, kus tunnetatakse vajadust RTRTS-i nõuete täitmiseks töötajate koolitamist, on ka vastavad koolitused läbi viidud, näitab analüüs, et see pole nii. Näitajate vaheline korrelatsioonikoeffitsient on küll positiivne, kuid võrdlemisi madal (0.40).

Nendest ettevõtetest, kes ei pea vajalikuks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks eraldi töötaja(te) koolitamist, on rahapesu tõkestamise alaseid koolitusi korraldatud kolmandikus, iga viies leidis, et kuigi seni ei ole koolitusi tehtud, on tulevikus see plaanis ning iga teine ei plaani koolitusi teha ka tulevikus.

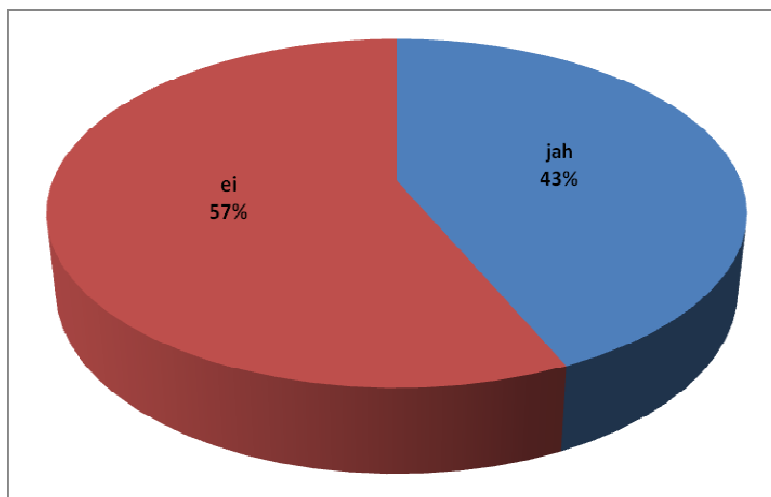
Joonis 9. Koolituste läbiviijad.

* Erialaliidud

Märkus: Joonisel toodud kategooriate summa on suurem kui 100%, kuna märkisa võis mitu vastusevarianti.

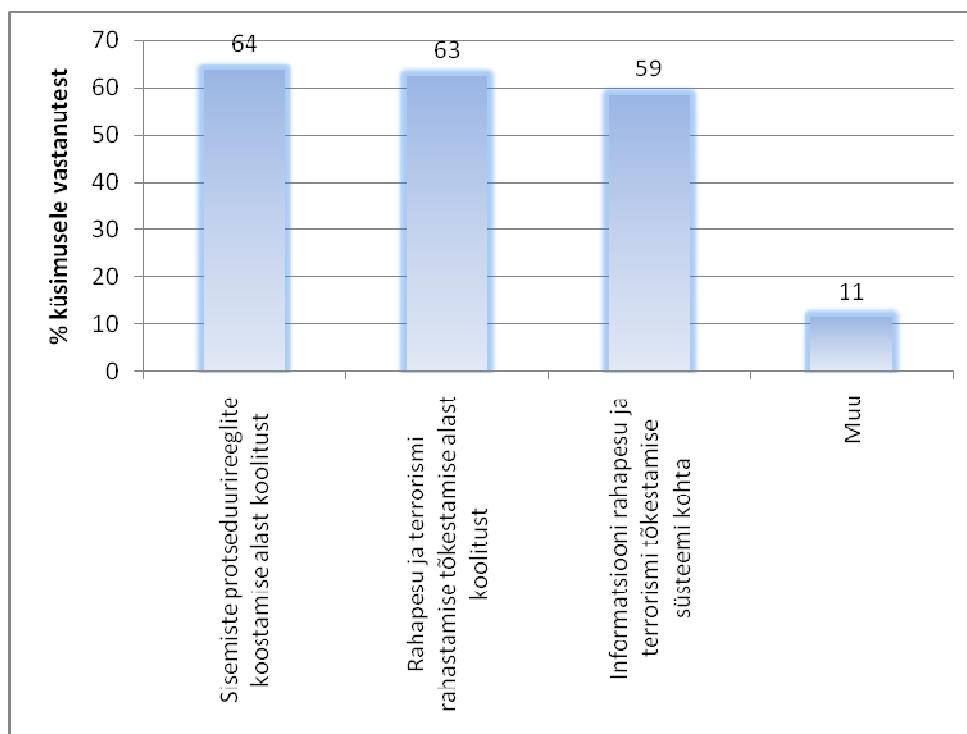
Valdavalt on rahapesualaseid koolitusti korraldatud ettevõttesiseste koolituste vormis, sageli on koolitajateks olnud ka rahapesu andmebüroo töötajad (vt joonis 9). Kasutatud on ka koolitusfirmade abi, kuid nagu viitavad tulemused, on nende ettevõtete osakaal, kes on koolitusi tellinud selleks spetsialiseerunud firmalt, marginaalne. Küll aga on iga kümnes vastaja osalenud oma eriala katusorganisatsiooni – Notarite Koja, Eesti Advokatuuri, Finantsinspektsiooni, Hoiu-Laenu Ühistuste Liidu jne – poolt korraldatud rahapesualasel koolitusel.

Märkimisväärne osa vastajatest leiab, et vajaks senisest enam rahapesu andmebüroo abi töötajate koolitamisel (vt joonis 10).

Joonis 10. Vastuste jagunemine küsimusele “Kas Teie ettevõtte sooviks rahapesu andmebüroolt suuremat panust ettevõttes rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutatavate töötajate koolitamisel?”

Kõige enam soovitakse rahapesu andmebüroo abi ühe seadusest tuleneva kohustuse täitmisel – sisemiste protseduurireeglite koostamisel ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste koolituste korraldamisel (vt joonis 11).

Joonis 11. Vastuste jagunemine küsimusele “Millist abi Te rahapesu andmebüroolt töötajate koolitamisel eeskätt vajaksite?”

Märkus: Joonisel toodud kategooriate summa on suurem kui 100%, kuna märkida võis mitu vastusevarianti.

Muu abi osas rõhutatakse vajadust RTRTSi lahtiseletamise järele ning soovitakse, et rahapesu andmebüroo pööraks senisest enam tähelepanu kohustatud subjektide teavitamisele uutest rahapesuskeemidest.

Kokkuvõte

- Teadlikkus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses toodud hooldusmeetmete rakendamise kohustustest ning rahapesualaste riskide teadvustamise määr varieerub rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse kohustatud subjektide kategooriate lõikes olulisel määral. Kui krediidi- ja finantseerimisasutused ja professionaalid on oma rolli teadvustanud, siis pandimajapidajate ning kinnisvaravahendajate teadlikkus antud vallas on märksa madalam.
- Enamik vastanutest on arvamusel, et hetkel Eestis kehtiv rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alane seadusandlus on piisav.
- Seaduse täitmisega seonduvaid kulusid peetakse valdavalt tööprotsessi loomulikuks osaks.
- Enam kui pooled vastanutest leidsid, et seoses uue rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse jõustumisega 2008. aasta jaanuaris, millega viidi Eesti seadusandluses kooskõlla Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta, lisandus neile uusi kohustusi. Enim rõhutati uue seaduse jõustumisega kaasnenud efektidena majandustegevuse registris registreerimise, summapõhise teatamise ning täiendavate hooldusmeetmete rakendamise kohustust.
- Samas oli nende ettevõtete osakaal, kes tunnetasid, et uue seaduse jõustumisega seoses kasvas ka rahapesu tõkestamisega seonduvate rahaliste kulutuste osakaal, võrdlemisi tagasihoidlik (25%).
- Ligikaudu igas teises vastajanud ettevõttes on korraldatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaseid koolitusi. Valdavalt on tegu ettevõttesiseste koolitustega, kuid osaletud on ka rahapesu andmebüroo ja katusorganisatsioonide korraldatud koolitustel.

Lisa 1.

Tabel 1. Valimisse kaasatud ettevõtete jagunemine töötajate arvu alusel.

Töötajaid ettevõttes	Arv valimis
1	148
2	85
3-4	97
5-9	67
10-19	42
20-29	15
30-39	13
40-49	7
50-74	9
75-99	12
100-249	18
250+	11
KOKKU	524

Tabel 2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide olulisus ettevõtte igapäevategevuses.

	väga olulised	pigem olulised	pigem väheolulised	pole üldse olulised
krediidiasutus	50	15	25	10
finantseerimisasutus	41	20	34	5
õnnemängude korraldaja	60	20	20	0
kaupleja	14	24	41	22
pandimajapidaja	24	24	35	18
audiitor	12	27	46	15
raamatupidamisteenus pakkuja	13	17	57	13
raamatupidamis- või maksustamisalane nõustamine	24	24	38	14
usaldusfondide teenus	15	15	38	31
notar	10	48	43	0
advokaat	11	22	44	22
kohtutäitur	15	23	45	18
kinnisvaravahendus, haldamine jms	6	11	44	39
õigusabi	8	0	31	62
hotellindus	12	12	59	18
muu	25	9	25	41